

HERMAN VAN STAALDUINEN

HERMAN VAN STAALDUINEN

25 JAAR SCHILDERIJEN EN TEKENINGEN

GALERIE NIEUW SCHOTEN ART CONSULTANCY
HAARLEM

VOORWOORD

In de tweede helft van de jaren negentig maakte ik kennis met het werk van de Amsterdamse kunstschilder Herman van Staalduinen. Kort daarvoor had een goede vriendin een schilderij van de schilder gekocht. Vol trots vertelde zij over haar aankoop. Het werk fascineerde mij, maar van 'liefde op het eerste gezicht' was geen sprake. Doordat ik die vriendin regelmatig zag, was ik ook steeds in de gelegenheid het schilderij opnieuw te zien. Dat was precies wat ik nodig had. Zo raakte ik vertrouwd met de beeldtaal van de schilder en ontwikkelde zich een persoonlijke verstandhouding met het kunstwerk. Dat werk en ik hadden tijd nodig om elkaar te leren begrijpen en waarderen. Die wisselwerking leidde tot een soort dialoog, waarbij het doek zich van steeds meer kanten toonde. Dat was het begin van een langdurige relatie.

Deze kennismaking typeert duidelijk dat wat veel mensen ervaren bij hun eerste confrontatie met het werk van Van Staalduinen. Zijn schilderijen zijn niet decoratief, geen wandversiering. Ze zijn aanwezig, soms zelfs dominant, zij vragen tijd en ruimte. Je moet ze als kijker haast kunnen isoleren van hun omgeving, en jezelf de tijd gunnen voor een 'ontdekkingsreis'. De doeken laten zich lezen als boeken, één voor één.

Herman van Staalduinen doet geen concessies in zijn werk. Hij heeft een duidelijk herkenbaar handschrift, waardoor je wel moet concluderen: dit is een zeer persoonlijk spoor dat steeds weer tot een volstrekt autonoom beeld leidt.

Toen ik in 1999 mijn galerie in Haarlem opende, had ik inmiddels contact gezocht met deze schilder en een afspraak gemaakt voor een expositie van zijn werk. Als jonge, onervaren galeriehouder moest ik het waarmaken, maar tegelijkertijd gaven we elkaar de kans om iets voor elkaar te betekenen. Het vertrouwen van Van Staalduinen in de wijze waarop ik mijn vak uitoefen, én het vertrouwen dat ik in zijn werk stel, hebben uiteindelijk geleid tot een vruchtbare samenwerking die er altijd op gericht is stappen in de tijd te blijven zetten.

Voor u ligt de monografie *Herman van Staalduinen*: geen oevrecatalogus, maar een representatief overzicht van 25 jaar schilderkunst. Het toont de stappen in de tijd die de schilder in die jaren heeft gezet.

Raymond Hensgens

Art consultant

FOREWORD

I became acquainted with the work of the Amsterdam-based artist Herman van Staalduinen in the second half of the 1990s. A good friend of mine had bought a painting from the artist and she proudly told me about her purchase. The work certainly fascinated me, yet it was not a case of 'love at first sight'. Because I saw this particular friend regularly, I had the chance to view the painting again and again – which is precisely what I needed. I became familiar with the 'language' of this painter and was able to develop a personal understanding of his work. It seemed the painting and I needed time to understand and value one another. This interaction led to a sort of dialogue, with the canvas gradually revealing more and more of its personality to me. That was the start of a longstanding relationship.

My introduction to this painting is clearly characteristic of the reactions of many people when confronted with a work of Van Staalduinen for the first time. His paintings are not decorative; they are not meant merely to adorn the walls. They make their presence felt, sometimes even dominate, and they demand time and space. When looking at them, you almost need to be able to detach them from their surroundings, allowing yourself the time to go on a journey of discovery. The canvases allow us to read them just as we would a book, one by one.

Herman van Staalduinen makes no concessions in his work. He has a clearly recognisable signature, and we can only conclude that we are following a highly personal trail here; one which always leads to a distinctly autonomous style of picture.

By the time I opened my gallery in Haarlem in 1999, I had already approached this painter and had agreed to put on an exhibition of his work. I was a young, inexperienced gallery owner, so I needed to prove I could do this. On the other hand, this was an opportunity for us both and, indeed, Van Staalduinen's confidence in the way I did my job and the confidence I, in turn, had in his work has led to a fruitful relationship; one that is focussed on moving ever forward.

This is the monography *Herman van Staalduinen*. It is not a catalogue of his complete works, but rather an overview illustrating 25 years of painting – the artist's footsteps through time.

Raymond Hensgens
Art Consultant

PREFÁCIO

Eu travei conhecimento com o pintor Herman van Staalduinen, de Amesterdão, na segunda metade da década de noventa. Pouco tempo antes uma boa amiga minha tinha comprado uma tela do pintor. Ela estava imensamente orgulhosa com a sua compra. O trabalho fascinou-me, mas não se tratou de “amor à primeira vista”. Como eu visitava essa minha amiga regularmente tive muitas oportunidades de voltar a ver a obra. E foi exactamente disso que eu necessitei. Pude-me assim habituar à linguagem artística do pintor e desenvolver uma relação pessoal com o objecto de arte. A obra e eu precisámos de tempo para nos entendermos e apreciarmos. A interacção levou a uma espécie de diálogo em que a tela se passou a abrir cada vez mais. Foi o começo de uma relação duradoura.

Esta travagem de conhecimento é típica daquilo que muitas pessoas experimentam ao serem confrontadas pela primeira vez com o trabalho de Van Staalduinen. As suas pinturas não são decorativas, não são decoração de paredes. Têm presença, por vezes dominam, requerem tempo e espaço. Como espectador é quase necessário isolá-las dos seus arredores e dar tempo para a viagem de descoberta. As telas deixam-se ler como livros, uma por uma.

Herman van Staalduinen não oferece concessões à sua obra. Ele tem um estilo claramente reconhecível e por isso somos obrigados a concluir que se trata um trajecto muito pessoal que leva a uma imagem plenamente autónoma.

Quando em 1999 abri a minha galeria em Haarlem tinha entretanto procurado contacto com este pintor e marcado uma exposição para o seu trabalho. Como jovem e inexperiente proprietário de uma galeria eu tinha ainda que me estabelecer mas ao mesmo tempo demos um ao outro a oportunidade de podermos significar algo um para o outro. A confiança que Van Staalduinen tinha na minha forma de trabalhar e a confiança que eu tinha no seu trabalho levaram por fim a uma colaboração frutuosa sempre a caminho do futuro.

À sua frente encontra o monografia *Herman van Staalduinen*: não é um catálogo das suas obras mas um resumo representativo 25 anos de arte. Demonstra os passos ao longo do tempo que o pintor tomou durante esses anos.

Raymond Hensgens

Consultor de Arte

Zonder titel (zelfportret), 1984. Olieverf op doek, 90 x 60 cm.

HERMAN VAN STAALDUINEN

Neerslag van een mentaal traject

‘Voor mij is elk doek het vertrekpunt naar een volgend doek’, zegt Herman van Staalduin. Daarmee geeft hij aan dat hij de voortgang in zijn schilderkunst ervaart als een reis, en elk schilderij binnen zijn oeuvre als een pleisterplaats, een plaats voor overzicht en heroriëntatie. De bestemming van de reis blijft in deze beeldspraak ongenoemd. Hoe kan het ook anders: dat reisdoel ligt buiten zijn waarneming, in de toekomst, en het is niet ondenkbaar dat uiteindelijk de reis zelf de bestemming zal blijken.

Herman van Staalduin werd in 1949 geboren in Eindhoven. Kort daarop ging zijn zeevarende vader definitief aan wal en vond een baan bij de Nederlandse Spoorwegen. Dat leidde tot tal van verhuizingen naar diverse plaatsen en steden in het land. Uiteindelijk belandde het gezin in het Noord-Hollandse Luttichdijk.

Toen Herman als jongeman te kennen gaf dat hij beeldend kunstenaar wilde worden, reageerde zijn vader welwillend, maar drukte hem op het hart eerst een ander vak te leren, dat meer bestaanszekerheid bood. Dat werd het onderwijs. Hij ging naar de pedagogische academie in Den Helder. Nadat hij die opleiding in 1973 had voltooid, vond hij onmiddellijk zijn eerste baan als leerkracht in Wormerveer. Hij was toen 23. ‘Maar’, zegt hij, ‘Ik had het vaste voornemen naar Amsterdam te gaan, daar te gaan schilderen, kunstenaar te zijn.’ Van 1979 tot 1984 volgde hij de avondopleiding aan de Amsterdamse Rietveld Academie, en koos daarbij voor de studierichtingen schilderen en vrije grafiek. Na Wormerveer gaf hij enige tijd les aan een school in Wieringerwaard, om uiteindelijk te belanden bij de Buitenveldertse Montessorischool.

AMSTERDAM

Geheel naar de geest van de tijd had Van Staalduin begin jaren tachtig samen met de beeldhouwer Roeland Hoekstra zijn eerste atelier ‘gekraakt’ aan de Amsterdamse Realengracht. In 1985 nam hij deel aan de *Kunstroute Open Ateliers Westelijke Eilanden*, een parcours langs werkruimten van kunstenaars in deze buurt, die een weekend lang hun deuren openden voor het publiek. Bij die gelegenheid verkocht Herman van Staalduin zijn eerste doek. Dat betekende voor hem een krachtige impuls. Met hernieuwde energie schilderde hij verder. Alle vrije uren gingen eraan op. Hij was geen uitgaanstype en neigde evenmin tot een bohémienbestaan. Overdag stond hij parttime voor de klas, in de resterende tijd schilderde hij.

Hard werken is Van Staalduinen blijkbaar met de paplepel ingegeven. Hij schijnt er niet onder gebukt te gaan. De bevlogenheid waarmee hij vertelt over het gedrag en de verrichtingen van zijn leerlingen, doet niet onder voor de geestdrift waarmee hij zijn schilderkunst bespreekt. Hij geeft de indruk dat die werelden voor hem niet zo ver uiteenliggen. Onlangs stopte Van Staalduinen met lesgeven. Het is een groot voordeel dat hij dankzij dit dagelijks werk financieel, en daardoor ook artistiek, voortdurend onafhankelijk is gebleven. Los van de verkoop van zijn werk kan Van Staalduinen zich veroorloven zijn eigen weg te gaan.

KADIJKVESTE

Van 1995 tot 1999 was Herman van Staalduinen naast schilder en onderwijzer mede-eigenaar van *Galerie Kadijkveste* in Amsterdam. In deze galerie exposeerde hij werk van collega-kunstenaars, onder wie Jan de Beus, Wilma Caris, Thea Figee, Frits Hesseling, Kor Onclin, Christine Spierings, Godelieve Smulders en Simon Vinkenoog. Deze laatste exposeerde er tweemaal en presenteerde op de opening van beide tentoonstellingen een nieuwe dichtbundel: *Het hoogste woord* (1996) en *Vreugdevuur* (1998).

Maar de galerie ging feitelijk aan het eigen succes ten onder. De onderneming groeide harder dan verwacht, de werkzaamheden gingen steeds meer ten koste van Van Staalduinens eigen productiviteit. Voor schilderen bleef nauwelijks tijd over. Daarom werd Kadijkveste in 1999 definitief gesloten, en spoedig was de productie van de kunstenaar weer op het oude peil.

POSITIE

In de jaren na de Tweede Wereldoorlog kwam in de westerse kunstwereld een abstract expressionisme op, waarin meer belang werd gehecht aan het schilderproces dan aan een beoogd resultaat. Veel van de werken die hieruit ontstonden, waren bijzonder heftig van kleur, gebaar en materiaalbehandeling. Dat schokte vooral traditioneel georiënteerde critici en een groot deel van het publiek. In de Verenigde Staten behoorden Jackson Pollock en de uit Nederland afkomstige Willem de Kooning tot de krachtige vertegenwoordigers van deze richting. In Nederland waren het de Experimentelen en de Cobragroep die zich op deze weg begaven en daarmee in die jaren voor veel opschudding zorgden.

Toen Herman van Staalduinen besloot zich definitief aan de schilderkunst te wijden, was dat abstracte expressionisme gerijpt. Het had intussen een volwaardige, zo niet vooraanstaande plaats ingenomen tussen de stijlen en opvattingen binnen de moderne kunst. Van Staalduinen vervolgde op bijna natuurlijke wijze de weg die enkele decennia eerder door gelijkgestemden was ingeslagen. Hij heeft veel affiniteit met het werk van Cobraschilder Theo Wolvecamp, maar ook met dat van de oudere Bram van Velde, die zich al in de jaren twintig in Frankrijk had gevestigd.

KARAKTER

Van Staalduinen zet zijn doeken op in een krachtige, expressieve schildertrant die gaandeweg lyrischer van karakter is geworden. Zijn palet ontwikkelde zich van getemperde, donkere tonen naar fellere, hier en daar ongemengde kleuren. De contrasten werden allengs harder. Vrijwel al zijn werken gaan uit van een bondig samengevatte figuratie, die wordt onderworpen aan een proces van abstrahering. Aan het eind van dat proces zijn de figuratieve uitgangspunten nog maar nauwelijks te herleiden. Die zijn onderweg opgegaan in een wisselwerking van handelen en overwegen, waarvan de sporen zijn blijven staan en nu hoofdzakelijk het beeld bepalen. Toch resten na voltooiing van het werk nog altijd die grote, aan figuratie ontleende vormen en partijen, die zich van hun omgeving onderscheiden door contour, kleur of schilderhandschrift.

Een voorbeeld daarvan is *Onderstroom II*, een doek uit 1988. Hier valt vrijwel niets meer met zekerheid te zeggen over de figuratieve oorsprong van het beeld. Maar dat beeld, geschilderd met robuuste verfstreken en felle kleurcontrasten, lijkt opgebouwd uit enkele gestalteachtige volumes die elkaar door coulissewerking gedeeltelijk aan het zicht onttrekken. En dat beeld laat geen twijfel bestaan over zijn ruimtelijke eenheid.

Het schilderhandschrift van Herman van Staalduinen lijkt te getuigen van een zekere haast. Het geeft de indruk dat de werken spontaan en in korte tijd zijn ontstaan. In een enkel geval gebeurt dat ook, maar meestal gaan er weken of maanden voorbij eer de laatste verfstreek op het doek is gezet. Doordat de schilder zijn verf feitelijk 'tekenend' op het doek aanbrengt en zelden een enigszins gelijkmatig monochroom kleurvlak laat ontstaan, blijft elk werkstuk tot in de laatste fase een beweeglijk spel van lijn en kleur. De tekengebaren die hij met de kwast maakt, zijn vloeiend en telkens opmerkelijk 'raak', maar nooit effectbelust. Dat moet wel samenhangen met de gewoonte van de kunstenaar zijn vormen in te studeren, zoals een musicus een stuk in zijn fysieke geheugen prent voordat hij zich zonder technische struikelingen kan concentreren op de klank.

Waar deze strategie toe kan leiden, laat het doek *De kern van de zaak* (2000) zien: ook in dit bonte, bijna uitbundige schilderstuk zijn de resten van een figuratie voelbaar, maar ook hier is elk vertellend element uitgebannen opdat de aandacht van de beschouwer zich richt op het beeld als zodanig. Dat beeld, die neerslag van een zojuist afgelegd mentaal traject, is immers de feitelijke mededeling.

De titels lijken vaak het ontstaansproces van de betreffende werken te karakteriseren: *De maat van de dans*, *Dreigend oranje*, *Schreeuw onder het oppervlak*...

'Ik train om me het specifieke gebaar voor een vorm eigen te maken', zegt Van Staalduinen. 'Ik oefen de manier waarop je de vorm omzet in die fijne motoriek van hand- en polsbewegingen, tot die vorm er ingesleten zit en er daarna ook niet meer uit te krijgen is.'

Zo ontwikkelt hij het vermogen om elke voorgenomen ingreep in één beweging te realiseren, zonder twijfel, zonder hapering: 'Ik bepaal wat er gebeuren moet, en dan moet mijn hand het maar doen. Dat gaat heel snel:

de kleur aanmaken en dan met gestrekte arm aan het werk. Ik houd altijd een armlengte afstand van het doek, ik zorg dat ik er nooit te dicht op sta.'

Op deze wijze wordt laag over laag een verfhuid opgebouwd, die voor de schilder van even groot esthetisch belang is als compositie, handschrift of kleurstelling.

Herman van Staalduinen wisselt zijn schilderijen af met werken in gemengde techniek. Ze ontstaan binnen kortere tijd dan de doeken, niet alleen door het gebruik van sneller drogende materialen als inkt en aquarelverf, maar ook door de veel kleinere formaten. Het 'onherroepelijke' karakter van het materiaal - inkt en aquarelverf laten achteraf nauwelijks corrigerende ingrepen toe – dwingt de schilder tot een snelle, spontane manier van werken, waarbij voortdurend uiterste concentratie is vereist. De resultaten zijn lichtvoetig, optimistisch van sfeer en kleur, en niet zelden virtuoos.

Bijzonder in deze categorie is een reeks tekeningen met zwarte aquarelverf, waarvoor het penseel werd ingedoopt en vervolgens in een enkele, ononderbroken beweging leeg geschilderd, zodat de verf naar het eind toe zichtbaar verschraalt.

Van Staalduinen heeft zijn doeken jarenlang uitsluitend met olieverf geschilderd. Dat was mede bepalend voor de snelheid waarmee ze tot stand kwamen. Het duurt dagen voor olieverf droog genoeg is om haar te overschilderen zonder het risico dat de opeenvolgende kleurlagen zich onbedoeld met elkaar mengen.

BRAZILIË

Nog niet zo lang geleden begon hij ook te schilderen met veel sneller drogende acrylverf. Hij verklaart: 'Bij de voorbereiding van de expositietournee in Brazilië, die binnenkort van start gaat, werd ik ineens geconfronteerd met een praktisch probleem als het vervoer van het werk. Dat was voor mij een reden om over te gaan op het gebruik van acryl. Een acrylschilderij kun je uit de lijst halen en oprollen. Met olieverf is dat niet mogelijk, want dan breekt de verf. En die acrylschilderijen kunnen na de reis weer gemakkelijk opgespannen worden. Tot mijn verbazing kan ik met dat materiaal soms in twee dagen een schilderij voltooien waar ik met olieverf zeker een paar weken over doe. Maar op de omvang van mijn productie heeft dat geen invloed: ook als ik met acryl werk, gaat het om die momenten waarop ik mijzelf voldoende heb opgeladen voor optimale ingrepen. Soms komt zo'n moment eenmaal op een dag, soms eenmaal in de week, maar het kan ook langer duren.'

Tien jaar geleden kwam Herman van Staalduinen in contact met Raymond Hensgens van *Galerie Nieuw Schoten, art consultancy* in Haarlem. Zijn opvattingen over hedendaagse beeldende kunst en ontwikkelingen die zich daarin voordoen, bleken goed aan te sluiten bij die van de Haarlemse galeriehoudster. Dat was de basis voor een enthousiaste samenwerking die tot op de dag van vandaag voortduurt. Intussen heeft Galerie Nieuw

Schoten in binnen- en buitenland meer dan zes tentoonstellingen van zijn werk ingericht, onder andere in Riga (Letland) en Washington (VS). Ook de tournee van vier tentoonstellingen in Brazilië, die bij elkaar twee jaar gaat duren, wordt in nauwe samenwerking met Galerie Nieuw Schoten, art consultancy gerealiseerd.

De tournee begint in mei 2009 met de opening van de expositie *Herman van Staalduinen, trabalhos recentes* in het Museu Histórico e Artístico do Maranhão, en eindigt in 2010 in de hoofdstad Brasília.

De officiële presentatie van deze monografie vindt plaats op 22 september 2009 tijdens de opening van de expositie Herman van Staalduinen, recente schilderijen in Galerie Nieuw Schoten, art consultancy te Haarlem.

Raymond Baan, februari 2009

Zonder titel (zelfportret), 1985. Olieverf op doek, 95 x 70 cm.

HERMAN VAN STAALDUINEN

Outcome of a mental journey

‘For me, every canvas is a starting point for the next canvas.’ By saying this, Herman van Staalduinien is indicating that he regards his artistic progress as a journey and each painting within his oeuvre as a port of call, a place for review and reorientation. The final destination in this journey is not mentioned in this metaphor. One would not expect anything else: the journey’s end is outside his sphere of perception, in the future, and it is not inconceivable that the journey itself will turn out to be the destination.

Herman van Staalduinien was born in Eindhoven in 1949. Shortly afterwards, his seafaring father went ashore for good and found a job with the Dutch Railways. That led to countless moves to various places in the Netherlands, the family finally ending up in Lutjewinkel in the province of North Holland.

When Herman, then a young man, announced he wanted to become an artist, his father reacted favourably, yet insisted his son should first study something that would give him more financial certainty. Herman went into education. After completing a course at the Teacher’s Training Academy in Den Helder in 1973, he immediately obtained his first job as a teacher in Wormerveer; at the age of 23. ‘But’, he said, ‘I was firmly resolved to go to Amsterdam to study painting; to be an artist.’ From 1979 to 1984, he followed an evening course at the Rietveld Academy in Amsterdam, choosing to study painting and free drawing. After Wormerveer, he taught for a time at a school in Wieringerwaard, but eventually ended up at the Buitenveldert Montessori School in Amsterdam.

AMSTERDAM

Conforming entirely to the spirit of the age – the early 1980s – Van Staalduinien set up his first studio, together with the sculptor Roeland Hoekstra, in a ‘squat’ on the Realengracht in Amsterdam.

In 1985 he took part in the *Kunstroute Open Ateliers Westelijke Eilanden*, a walking route in Amsterdam around artists’ ateliers that were open to the general public for a whole weekend. It was during this weekend that he sold his first canvas and that was an enormous incentive. With renewed energy he went on painting, using up all his free time to do so. He was not one for the night life; neither did he have any interest in a Bohemian existence. During the day, he had a part-time teaching job and the rest of the time he spent painting.

Van Staalduinen was brought up on hard work. He seems to thrive on it. His animated descriptions of his pupils' behaviour and activities are no less enthusiastic than his passionate discussions on art. He gives the impression that the two worlds are not so very far removed from each other. Van Staalduinen gave up teaching recently. Thanks to this daily employ, he has remained financially – and therefore also artistically – independent; and that is a big advantage. Van Staalduinen is in a position to be able to go his own way; unconstrained by any need to sell his works.

KADIJKVESTE

From 1995 to 1999, Herman van Staalduinen, in addition to being a painter and a teacher, was the joint owner of *Galerie Kadijkveste* in Amsterdam. Here he exhibited the work of other artists, including Jan de Beus, Wilma Caris, Thea Figee, Frits Hesseling, Kor Onclin, Christine Spierings, Godelieve Smulders and Simon Vinkenoog. The last named exhibited in the gallery twice; at the opening of his two exhibitions, Vinkenoog also presented his most recent collection of poetry: *Het hoogste woord* (1996) and *Vreugdevuur* (1998).

In fact, the gallery became a victim of its own success. The business grew much more quickly than expected and this work increasingly had to be done at the cost of Van Staalduinen's own productivity. There was hardly any time for painting. That is why Kadijkveste closed for good in 1999. Very soon, the artist's productivity was back to its previous level.

POSITION

In the years after the Second World War, abstract expressionism came into vogue in the Western art world: the painting process was regarded as being more important than the intended result. Many of the works that developed in this period were characterised by extremely intense colours, gestures and treatments of materials. That shocked traditionally oriented critics, as well as a good deal of the general public. In the United States, Jackson Pollock and Willem de Kooning (originally from the Netherlands) were two of the most vigorous representatives of this school. In the Netherlands, the '*Experimentelen*' and the Cobra Group were the ones to follow this path and they caused an enormous upheaval at the time.

By the time Herman van Staalduinen had decided to devote himself to painting, abstract expressionism had matured. By then, his position among the styles and opinions inherent in modern art was a secure, even leading one. Van Staalduinen followed, quite naturally, the path taken a few decades earlier by like-minded artists. He had a great deal of affinity with the work of Cobra painter Theo Wolvecamp, but also with that of the older Bram van Velde, who had settled in France in the 1920s.

CHARACTER

Van Staalduinen began with a strong, expressive painting style that has gradually become more lyrical in character. His palette has developed from subdued, dark tones to vivid – here and there unmixed – colours. The contrasts have gradually become sharper. Almost all of his works start out as succinctly summarised figurative shapes which are then subjected to a process of abstraction. At the end of that process, the figurative starting points hardly recognisable any more. They have been absorbed into the interaction between doing and considering; traces remain and they now determine, in essence, the image. Nevertheless, after the work has been completed, the large shapes and groups with their figurative origin are still present, setting themselves apart from their surroundings with their outlines, colour or the signature of the painter.

Onderstroom II [Undercurrent II], painted in 1988, exemplifies this. It is almost impossible to say anything for certain about the figurative origin of the image. However, that image, painted with vigorous strokes and vivid colour contrasts, seems to be built up out of several figure-like volumes that, to some extent, are hidden from each other's view by the coulisse effect. And that image leaves us in no doubt of its spatial unity.

Herman van Staalduinen's signature seems to testify to a certain haste. It suggests that the works develop spontaneously, in a short time span. That certainly occurs now and then, but mostly there is a period of weeks or even months before he applies the final brush stroke to the canvas. Because the painter applies his paint more as if he were drawing, and hardly ever allows a uniform, monochrome area to develop, each of his pieces remains a lively interplay of line and colour, right up to the very last stage. The drawing-type gestures he makes with the brush are flowing and always remarkably apt – but never bent on pure effect. This is probably the result of the artist's custom of rehearsing his forms, just as a musician practises a piece of music until it is fixed in his physical memory so he can proceed to concentrate on the sound without any technical difficulties getting in the way.

The effects of this strategy can be seen in *De kern van de zaak* [Heart of the matter] (2000): again in this colourful, almost exuberant work traces of a figurative style can be felt. However, here too, each narrative element is banished so that the observer's attention is fixed on the image as such. That image – the outcome of the mental journey just made by the artist – is, after all, a factual statement.

The titles often seem to characterise the creation process of the works in question: *De maat van de dans*, *Dreigend oranje*, *Schreeuw onder het oppervlak...* [The measure of the dance, Threatening orange, Scream under the surface..] 'I train myself until I am totally familiar with the specific gestures needed for each form', Van Staalduinen revealed. 'I practise a way of transforming a shape into the finely coordinated movements of hand and wrist, until the shape is imprinted, never to be removed.'

This is how he has developed the ability to produce each planned intervention in just one single movement; without any hesitation, without mishaps: 'I determine what should happen and then my hand just has to do it. That all happens very quickly: making up the colours and then going to work with an extended arm. I always remain at arm's length from the canvas; I make sure I never stand too close to it.'

In this manner, layer upon layer of paint is built up to product paint structure which for the painter is of great aesthetic importance – just as important as the composition, signature or colour combination.

Herman van Staalduinen alternates his paintings with works using mixed techniques. These arise within a shorter period than the canvases; not only because of the use of more quickly drying materials such as ink and water colours, but also because the formats are much more compact. The 'irreversible' nature of the material – ink and water colour allow very little in the way of rectification – forces the painter to work in a rapid, spontaneous manner that requires supreme, uninterrupted concentration. The results are nimble, optimistic in terms of character and colour, and even masterly.

Of special interest in this category are the series of drawings in black water colours for which the brush is first dipped in paint and then applied in a number of uninterrupted movements until it is empty; in this way, the paint gets visibly thinner towards the end of the stroke.

For years, Van Staalduinen painted exclusively with oils. And that determined, in part, the speed with which a canvas could be completed. Days went by before the oils were dry enough to be painted over, without the risk of the successive colour layers becoming inadvertently mixed.

BRAZIL

Not very long ago, he began to paint with much more rapidly drying acrylic paint. His explanation for this: 'Whilst preparing for the exhibition tour in Brazil, that starts very soon, I was suddenly confronted with a practical problem – transporting my canvases. That was a reason to change to the use of acrylics. You can remove an acrylic painting from its frame and roll it up. With oils, that is not possible because the paint cracks. And then after the tour, the acrylic paintings can easily be remounted. I was amazed to find that I could complete a painting within two days using this material, whereas with oils I would need a few weeks at least. However, it has had no effect on the volume of my production: even when I work with acrylic paints, there still has to be a particular moment when I feel sufficiently energised to produce something really good. Such a moment may present itself once a day or once a week, but I sometimes need to wait even longer.'

Ten years ago, Herman van Staalduinen came into contact with Raymond Hensgens of *Galerie Nieuw Schoten*, art consultancy in Haarlem. Van Staalduinen discovered that his ideas on modern art and the developments

taking place coincided perfectly with those of the gallery owner. That was the start of an enthusiastic collaboration – one which is still flourishing. So far, *Galerie Nieuw Schoten* has arranged six exhibitions of his work in the Netherlands and abroad, including in Riga (Latvia) and Washington (US). The tour of Brazil, which will last about two years in total, is also being arranged in close collaboration with *Galerie Nieuw Schoten*, art consultancy.

The tour will begin in May 2009 with the opening of the exhibition *Herman van Staalduin, trabalhos recentes* in the *Museu Histórico e Artístico do Maranhão*, and will end in the capital city Brasilia in 2010.

The official presentation of this monography will take place during the opening of the exhibition ‘Herman van Staalduin, recent paintings’, at *Galerie Nieuw Schoten*, art consultancy in Haarlem on 22 September 2009.

Raymond Baan, February 2009

Trage hoofden I (zelfportret), 1991. Gemengde techniek op papier, 30 x 20 cm.

HERMAN VAN STAALDUINEN

O relato de um trajecto mental

“Para mim cada tela é o ponto de partida para uma nova tela”, diz Herman van Staalduin. Desta forma ele prova viver o progresso da sua arte como se fosse uma viagem, e vê cada obra da sua colecção como um porto de partida, um local para revisão e reorientação. O destino da viagem mantém-se desconhecido nesta metáfora. Também não esperava algo diferente: o objectivo da viagem permanece fora da sua visão, encontra-se no futuro, e não é impossível que no fim a viagem propriamente dita seja o próprio destino.

Herman van Staalduin nasceu em 1949 em Eindhoven. Pouco tempo depois o seu pai, que era marinheiro, regressou definitivamente e encontrou um emprego nos caminhos-de-ferro Holandeses. Isso levou a inúmeras mudanças de casa para diversos sítios e cidades no país inteiro. Por fim a família estabeleceu-se em Lutjewinkel na província da Holanda do Norte.

Quando o jovem Herman indicou querer ser artista o seu pai reagiu de forma positiva mas aconselhou-o a aprender uma profissão que lhe pudesse oferecer mais segurança. Ele optou pelo ensino. Ele frequentou a academia pedagógica de Den Helder. Após terminar a sua educação em 1973 ele conseguiu logo emprego como professor em Wormerveer. Ele tinha 23 anos de idade. “Mas”, diz ele, “eu queria ir para Amesterdão e queria pintar, queria ser artista”. De 1979 a 1984 seguiu um curso nocturno na Academia Rietveld em Amesterdão e optou pelas especializações pintura e gráfica livre. Após Wormerveer ele deu durante algum tempo aulas numa escola em Wieringerwaard para por fim dar aulas na escola Montessori Buitenveldertse.

AMESTERDÃO

Em seguimento do espírito da época Van Staalduin ocupou ilegalmente, junto com o escultor Roeland Hoekstra, o seu primeiro ateliê na Realengracht em Amesterdão.

Em 1985 ele participou na *Kunstroute Open Ateliers Westelijke Eilanden* ¹, uma rota ao longo de locais de trabalho de artistas nesta vizinhança que durante um fim-de-semana inteiro abriram as suas portas ao público. Foi nessa altura que Herman van Staalduin vendeu a sua primeira tela. Isso para ele foi um forte impulso. Ele continuou a pintar com renovada energia. Ele ocupou todas as suas horas livres pintando. Ele não era o tipo para festas, não tendia para uma vida de boémia. Durante o dia trabalhava part-time na escola e durante o restante tempo pintava.

Van Staalduinen teve que pelos vistos desde a sua infância trabalhar no duro. Ele não parece no entanto ter sofrido por causa disso. O entusiasmo com o qual ele conta sobre o comportamento dos seus alunos e sobre o que fazem não é menor que o entusiasmo com o qual ele fala sobre a sua arte. Ele dá a impressão de esses dois mundos não se distanciarem tanto quanto parece. Há pouco tempo Van Staalduinen parou de dar aulas. Para ele foi uma grande vantagem que graças ao seu trabalho diário tivesse podido permanecer, continuamente, financeiramente e portanto também artisticamente independente. Independentemente das vendas Van Staalduinen teve a oportunidade de seguir o seu próprio caminho.

KADIJKVESTE

Além de pintor e professor Herman van Staalduinen foi, de 1995 a 1999, co-proprietário da *Galeria Kadijkveste* em Amesterdão. Ele expôs, nesta galeria, o trabalho de colegas artistas entre os quais Jan de Beus, Wilma Caris, Thea Figuee, Frits Hesseling, Kor Onclin, Christine Spierings, Godelieve Smulders e Simon Vinkenoog. Este ultimo expôs duas vezes na sua galeria e apresentou durante a abertura de ambas as exposições uma nova colecção de poemas: *Het hoogste woord* ² (1986) e *Vreugdevuur* ³ (1998).

Mas a galeria de facto foi vítima do seu próprio sucesso. A empresa cresceu tanto e tão depressa, e o trabalho era tanto que a produtividade de Van Staalduinen sofreu. Quase que já não lhe restava tempo para pintar. Por isso, em 1999, Kadijkveste fechou definitivamente as suas portas e rapidamente a produtividade do artista voltou ao seu nível antigo.

POSIÇÃO

Nos anos após a Segunda Grande Guerra Mundial o expressionismo abstracto no mundo artístico ocidental cresceu, e passou-se a focar mais atenção no processo de pintura do que no resultado em vista. Muitas destas obras que nasceram desta forma de arte eram imensamente intensas a nível de cor, expressividade e de tratamento dos materiais. Isso chocou especialmente os críticos tradicionais e também grande parte do público. Jackson Pollock, proveniente dos Estados Unidos, e Willem de Kooning, da Holanda, foram os mais fortes representantes desta corrente. Na Holanda, foram especialmente os Experimentalistas e o Grupo Cobra que seguiram este trajecto e que durante anos causaram furor.

Na altura em que Herman van Staalduinen se decidiu dedicar definitivamente à sua arte, o expressionismo abstracto tinha amadurecido. Tinha entretanto assumido uma posição não só completa como também importante entre os estilos e opiniões da arte moderna. Van Staalduinen prosseguiu de forma quase natural o

caminho que algumas dezenas de anos antes tinha sido iniciado por outros da mesma corrente. Ele tem muita afinidade com o trabalho do pintor Cobra Theo Wolvecamp, mas também com o mais idoso Bram van Velde que na década de vinte se estabeleceu na França.

CARÁCTER

Van Staaldininen apresenta as suas telas com pintura expressiva e forte que têm vindo a ter um carácter cada vez mais lírico. A sua paleta desenvolveu-se de tons moderados e escuros para cores mais intensas e por vezes não misturadas. Os contrastes tornaram-se cada vez mais fortes. Quase todos os seus trabalhos partem de uma figuração concisa e breve que é submetida a um processo de abstracção. No final desse processo os pontos de partida figurativos quase que não podem ser reduzidos à sua essência. Esses pontos de partida foram absorvidos numa interacção de acções e passagens de nível cujos carris permaneceram e que agora determinam a imagem principal. Mesmo assim restam após o trabalho as grandes formas e conjuntos derivados da figuração que se distinguem dos seus arredores através dos contornos, cor e caligrafia do pintor.

Um exemplo disto é *Onderstroom II* ⁴, uma tela de 1988. Nesta tela é quase impossível determinar ao certo a origem figurativa. Mas essa imagem, pintada com pinceladas robustas e contrastes de cores vibrantes, parece ser constituída por volumes de estatura que se obstruem ou que se mostram parcialmente como que atrás de bastidores. E essa imagem não causa duvida alguma sobre a unidade de espaço.

A caligrafia de Herman van Staaldininen parece demonstrar certa urgência. Ele dá a impressão de que os trabalhos surgem de forma espontânea e dentro de um espaço de tempo breve. Em alguns casos isso é realmente o caso mas normalmente demora semanas ou meses antes de a ultima pincelada ter sido aplicada. Devido ao facto de o pintor de facto aplicar a sua tinta como se desenhasse e raramente permitir que origine um plano de tinta liso e monocromo, cada obra permanece até à fase final um jogo de linhas e cor em movimento. Os sinais gestuais que ele desenha com o pincel são fluentes e sempre notoriamente “exactos” mas nunca conscientes do seu efeito. Isso tem que ter a haver com o hábito do artista de ensaiar as suas formas da mesma forma que um músico decora a peça a tocar na sua memória física antes de, sem cometer erros técnicos, se poder concentrar no som.

A tela *De kern van de zaak* ⁵ (2000) demonstra até onde esta estratégia pode levar: também nesta pintura multicolor quase frenética os restantes da figuração são quase palpáveis, mas também aqui foi expulso qualquer elemento narrável para que a atenção do espectador se possa focar na imagem propriamente dita. Essa imagem,

esse relato de um trajecto mental acabado de ser percorrido é afinal a mensagem propriamente dita.

Os títulos parecem muitas vezes caracterizar o processo de realização das pinturas: *De maat van de dans* ⁶, *Dreigend oranje* ⁷, *Schreeuw onder het oppervlak* ⁸...

“Eu treino para me familiarizar com o gesto específico de uma forma”, diz Van Staalduinen. “Eu treino para poder transformar a forma em motricidade sensível de movimentos da mão e do pulso, até à altura em que a forma se encontra encapsulada e já não seja possível remove-la”.

Ele desenvolve assim a capacidade de realizar com apenas um movimento a intervenção pretendida, sem qualquer dúvida, sem qualquer hesitação: “eu determino o que deve acontecer, e a minha mão tem que fazer o que eu quero. Isso acontece depressa: misturar a cor e depois trabalhar com o braço esticado. Eu mantenho sempre uma distância de um braço entre mim e o meu trabalho, eu mantenho sempre certa distância.”

Assim é construída camada por camada de pele de tinta que para o pintor esteticamente é tão importante como a composição, a caligrafia ou composição das cores.

Herman van Staalduinen varia o trabalho de pintura com trabalhos de técnica variada. Estes são criados mais depressa do que as telas, não só devido ao uso de materiais que secam mais depressa como tinta-da-china e tinta aguarela mas também devido às dimensões inferiores. O carácter “irrevogável” do material – tinta-da-china e aguarela quase que não permitem qualquer erro – obrigam o pintor a trabalhar de forma rápida e espontânea e exigem concentração máxima e contínua. Os resultados são, a nível de ambiente e cor, leves, e não raramente virtuosos. Nesta categoria é especialmente interessante a série de desenhos em tinta aguarela preta em que ele submerge o pincel e de seguida de uma só vez e sem parar gasta a tinta de uma só pincelada tornando-se esta cada vez menos intensa e forte.

Van Staalduinen durante muitos anos apenas pintou a óleo. Isso foi entre mais determinante para a velocidade em que ele realizava os seus trabalhos. Demora vários dias antes de a tinta secar suficientemente para se poder aplicar uma nova camada sem correr o risco de as diferentes camadas se misturarem.

BRASIL

Há pouco tempo atrás começou a pintar com tinta acrílica que seca muito mais depressa. Ele diz: “Ao me preparar para as exposições no Brasil que em breve vão começar fui de repente confrontado com um problema prático: o transporte do meu trabalho. Isso foi para mim determinante para passar a trabalhar com tinta acrílica. É possível retirar uma pintura em tinta acrílica da tela e enrolá-la. Isso não é possível com tinta a óleo porque parte. E após a viagem as telas em tinta acrílica são facilmente remontáveis. Eu surpreendi-me do

facto de poder completar um quadro em dois dias, enquanto que com a tinta a óleo por vezes demorava algumas semanas. Mas isso não tem influência sob a quantidade de trabalho feito: também ao trabalhar com tinta acrílica trata-se dos momentos em que me carrego suficientemente para poder trabalhar ao nível óptimo. Por vezes esse momento surge uma vez por dia, outras vezes uma vez por semana, mas também pode demorar mais tempo”.

Há dez anos Herman van Staalduijn entrou em contacto com Raymond Hensgens da *Galerie Nieuw Schoten, art consultancy* em Haarlem. As suas ideias sobre a arte expressiva actual e os seus desenvolvimentos pareceram condizer bem com os do proprietário da galeria em Haarlem. Isso foi a base para uma colaboração entusiástica que continua até hoje. A *Galerie Nieuw Schoten* entretanto já realizou mais de seis exposições nacionais e internacionais do seu trabalho, entre outros em Riga (Letónia) em Washington (EUA). Também a tournée de quatro exposições no Brasil que vai durar cerca de dois anos vai ser realizada em estrita colaboração com a *Galeria Nieuw Schoten*.

A tournée terá início a meio de 2009 com a abertura da exposição *Herman van Staalduijn, trabalhos recentes* no Museu Histórico e Artístico do Maranhão, e termina em 2010 na capital Brasília.

A apresentação oficial deste monografia será em 22 de setembro durante a abertura da exposição *Herman van Staalduijn, trabalhos recentes* na *Galerie Nieuw Schoten art consultancy*, Haarlem.

Raymond Baan, Fevereiro de 2009

¹ Rota Artística Aberta das Ilhas do Oeste

² O som dominante

³ Fogueira

⁴ Corrente subterrânea

⁵ A essência do caso

⁶ O ritmo da dança

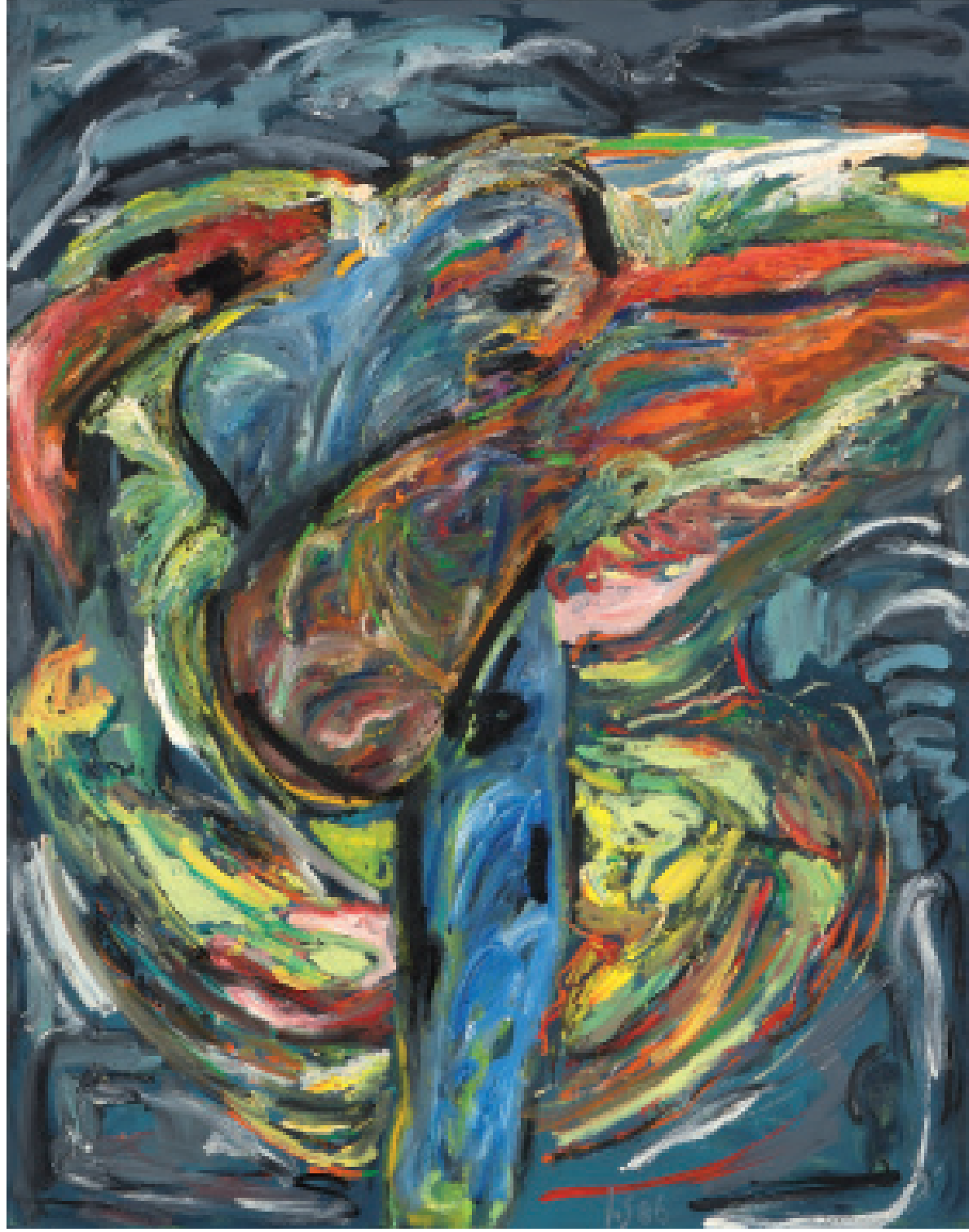
⁷ Cor-de-laranja ameaçador

⁸ Grito sob a superfície

Dreigend oranje, 1985. Olieverf op doek, 140 x 110 cm.

Danser, 1986. Olieverf op doek, 140 x 110 cm.

Vlagen I, 1987. Olieverf op doek, 75 x 75 cm. Part. coll.

Zonder titel, 1987. Olieverf op doek, 80 x 100 cm. Part. coll.

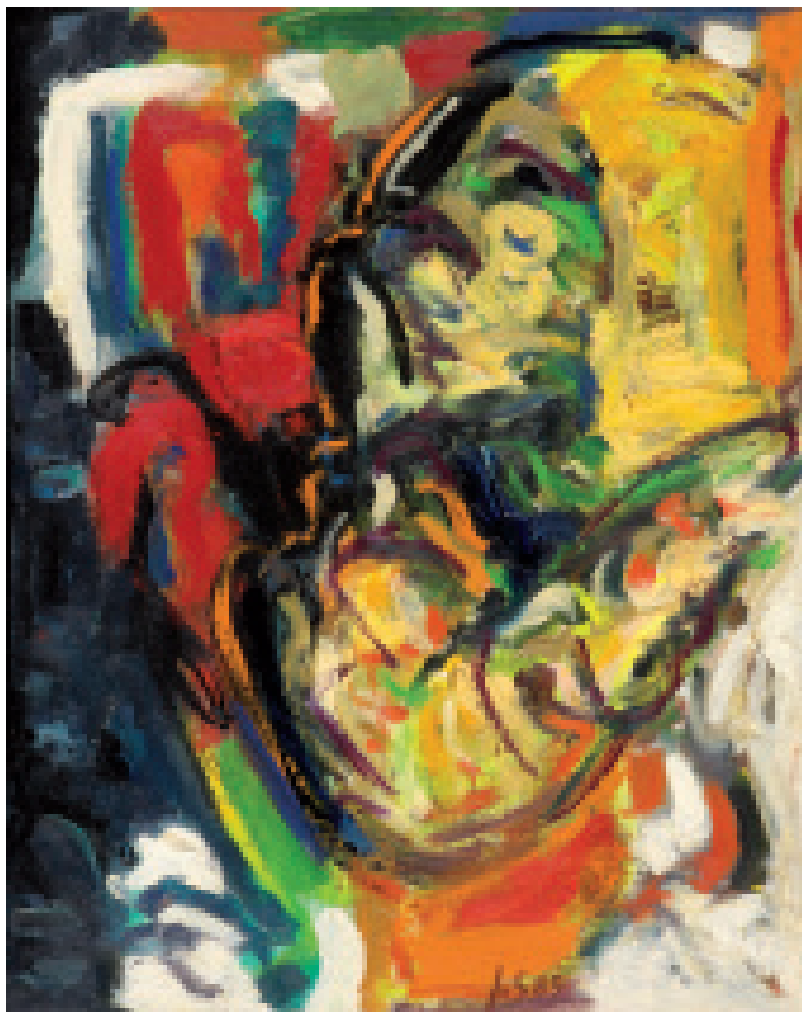
Onderstroom II, 1988. Olieverf op doek, 100 x 80 cm. Part. coll.

Onderstroom I, 1988. Olieverf op doek, 120 x 100 cm.

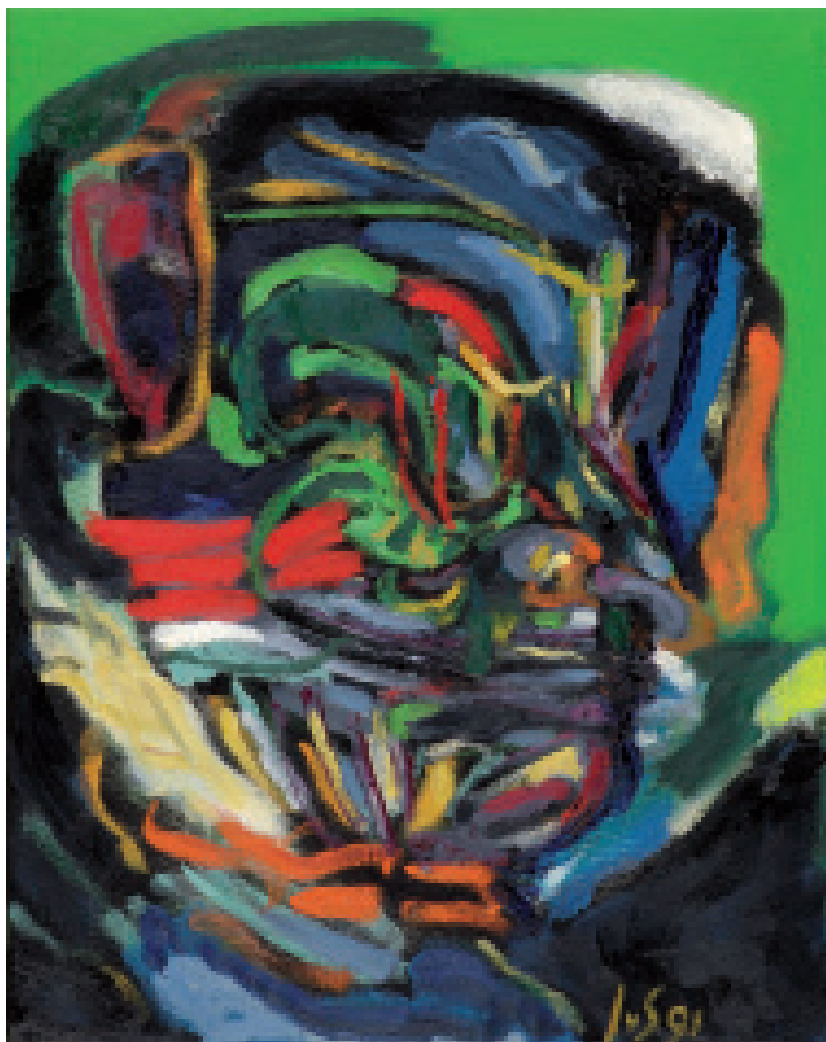
De maat van de dans, 1988. Olieverf op doek, 120 x 100 cm.

Doorgang van licht II, 1989. Olieverf op doek, 50 x 40 cm.

Drager, 1990. Olieverf op doek, 70 x 50 cm.

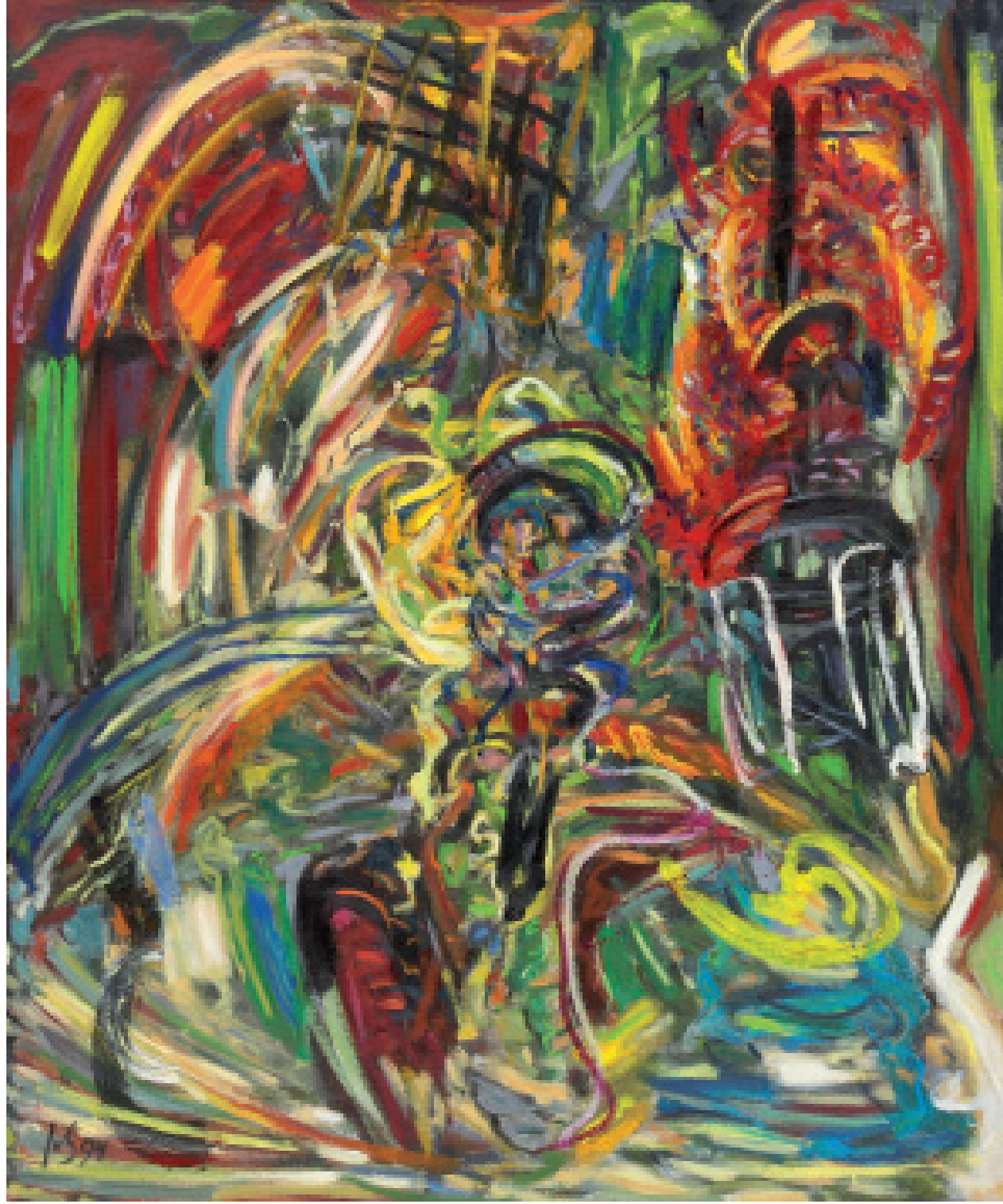

Het trage hoofd, 1991. Olieverf op doek, 50 x 40 cm. Part. coll.

Schreeuw onder het oppervlak, 1992. Olieverf op doek, 120 x 100 cm. Part. coll.

Leeg vuur, 1994. Olieverf op doek, 120 x 100 cm. Part. coll.

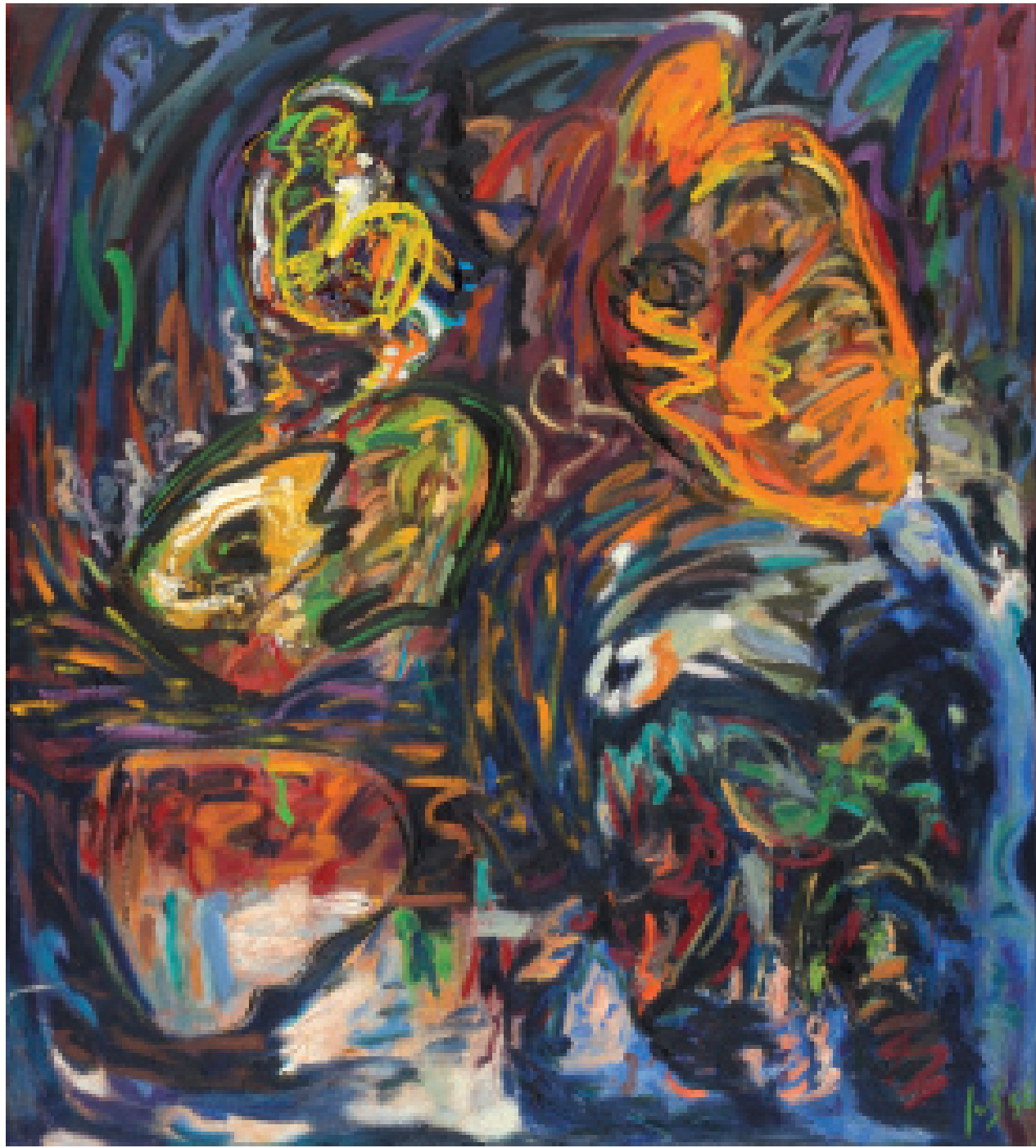

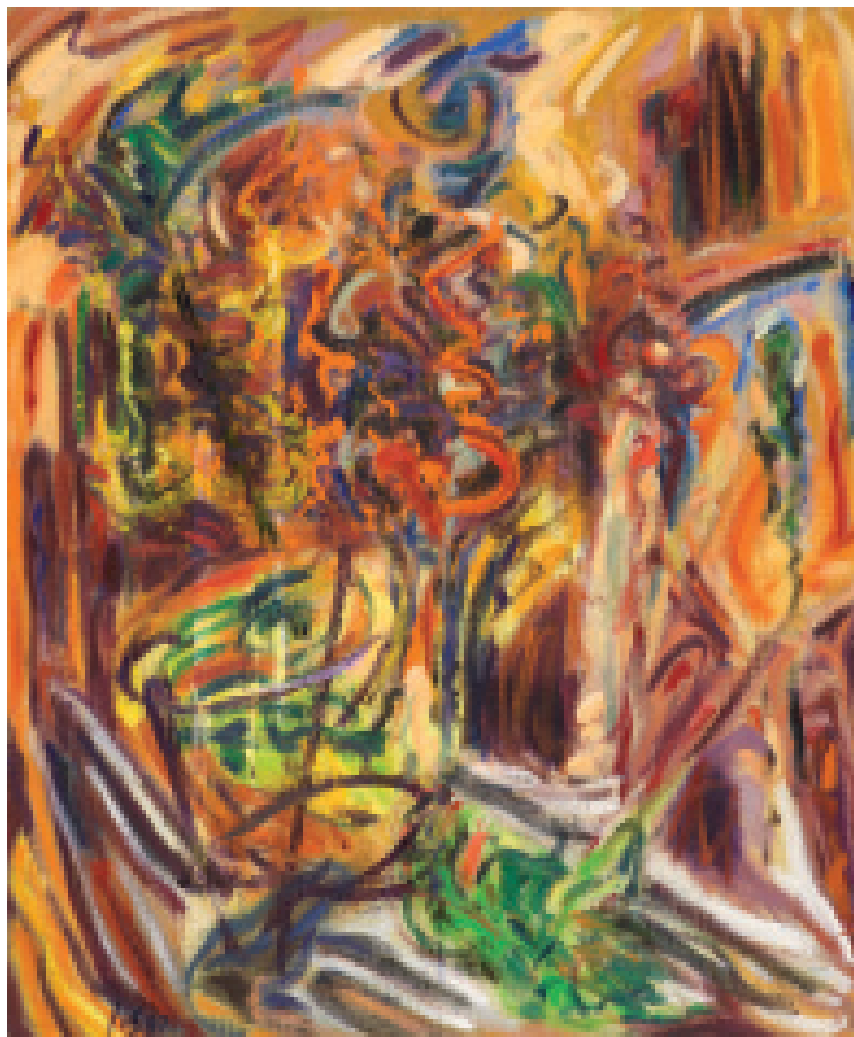
Schuw, 1994. Olieverf op doek, 102 x 100 cm. Part. coll.

Trance, 1995. Olieverf op doek, 100 x 100 cm. Part. coll.

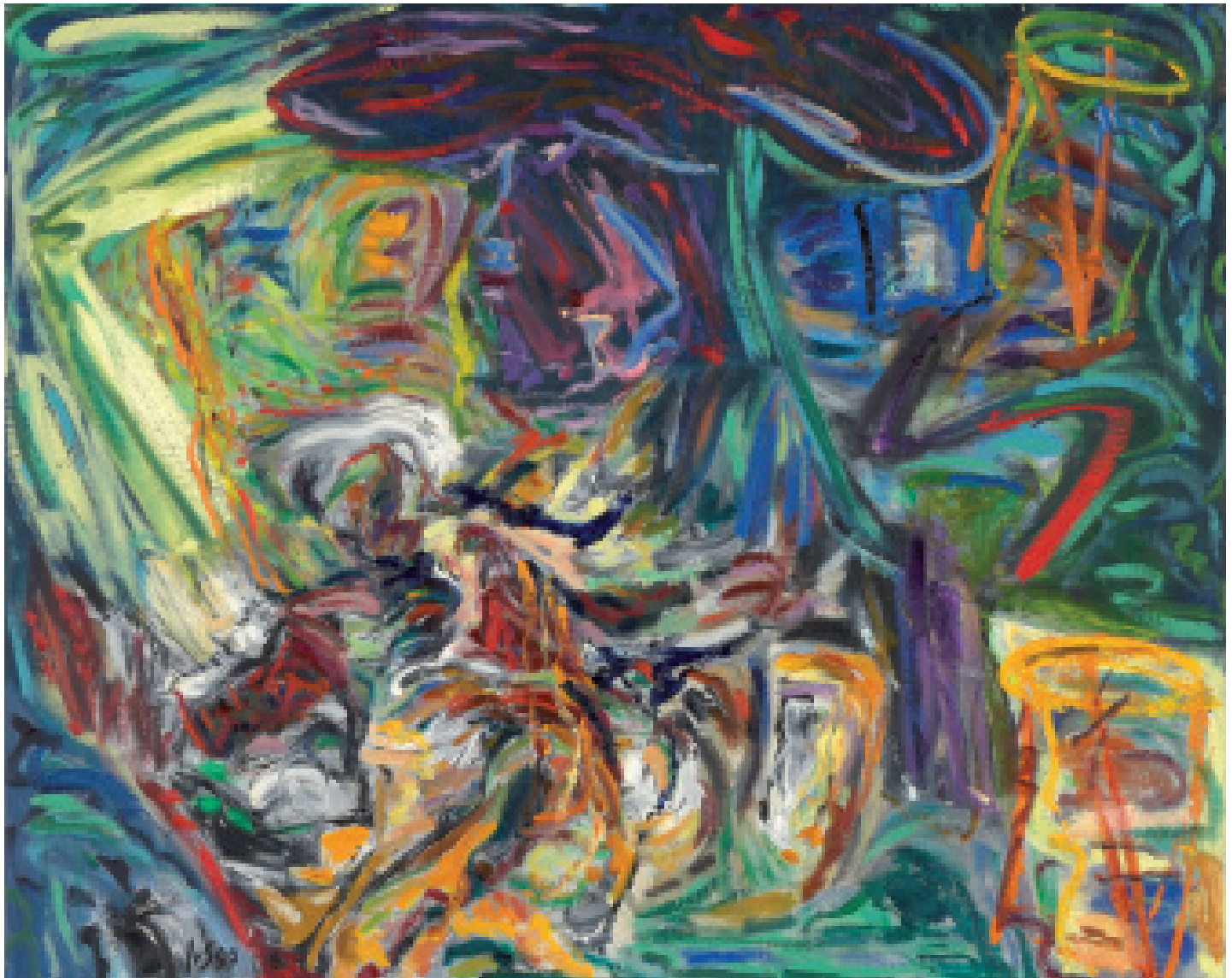
Dialogo, 1996. Olieverf op doek, 100 x 90 cm. Part. coll.

Brandpunt, 1997. Olieverf op doek, 60 x 50 cm.

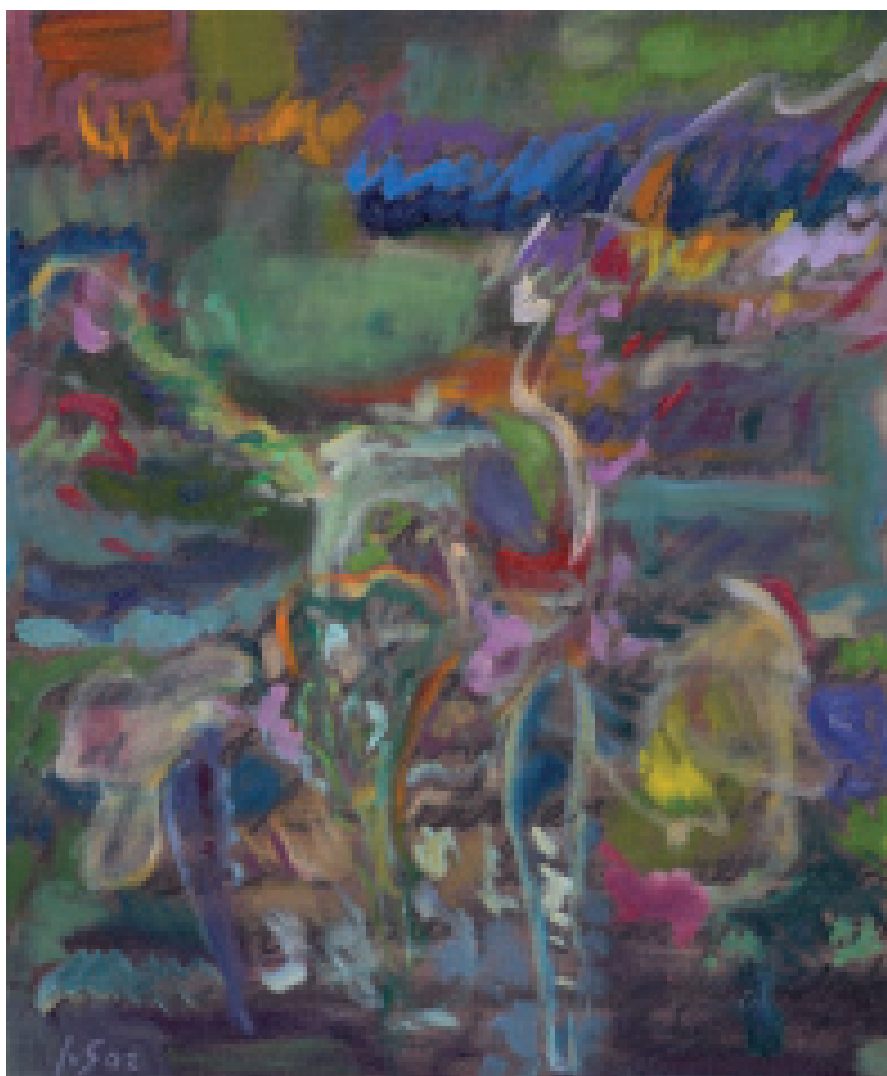
Transit, 1998. Olieverf op doek, 100 x 80 cm.

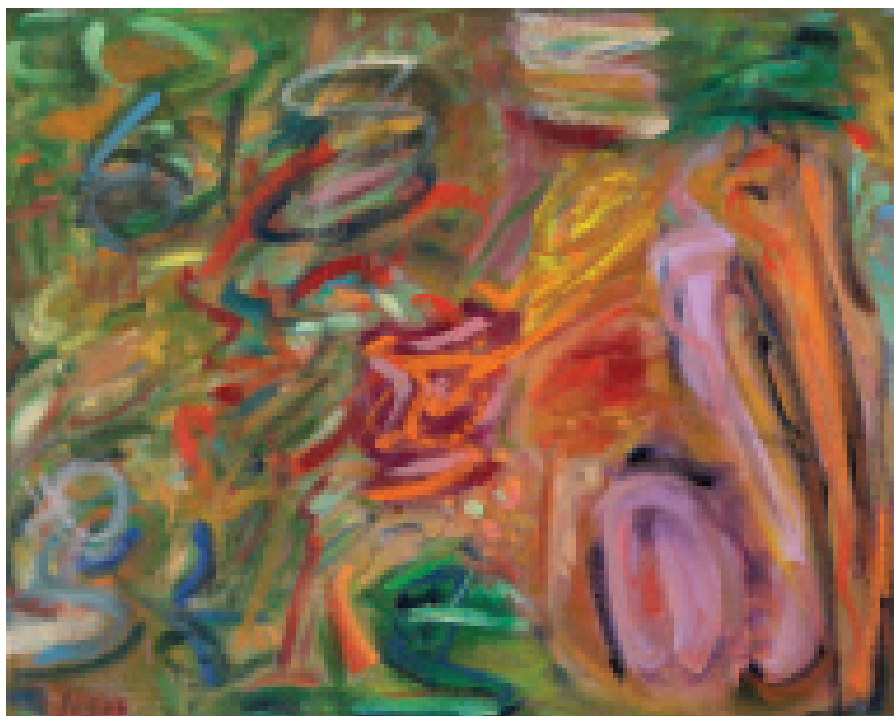
Interval, 1999. Olieverf op doek, 80 x 100 cm.

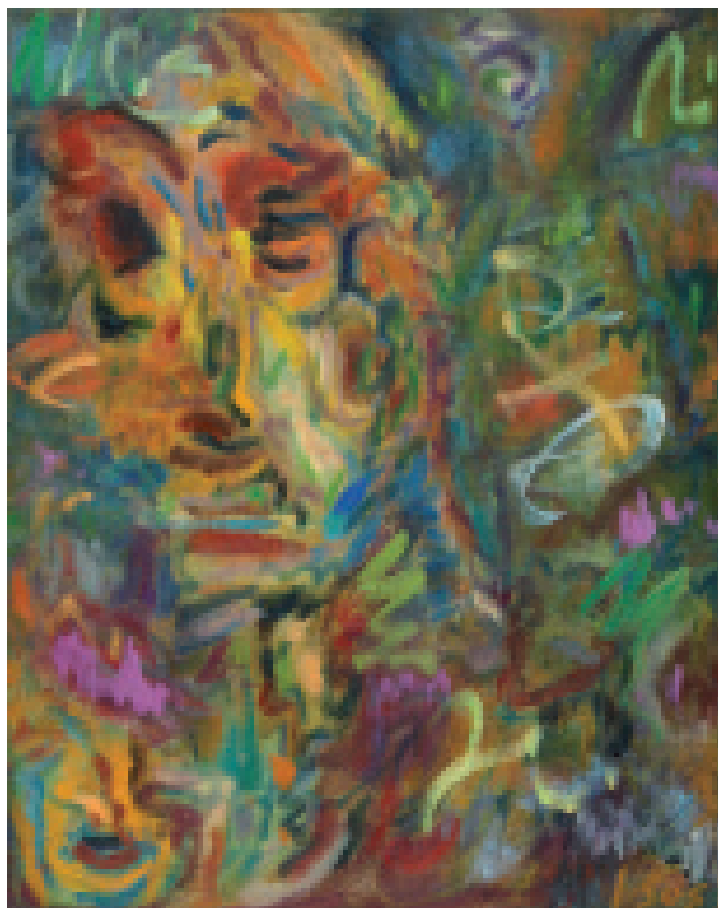
De kern van de zaak, 2000. Olieverf op doek, 120 x 100 cm. Part. coll.

Horizon, 2002. Olieverf op doek, 60 x 50 cm.

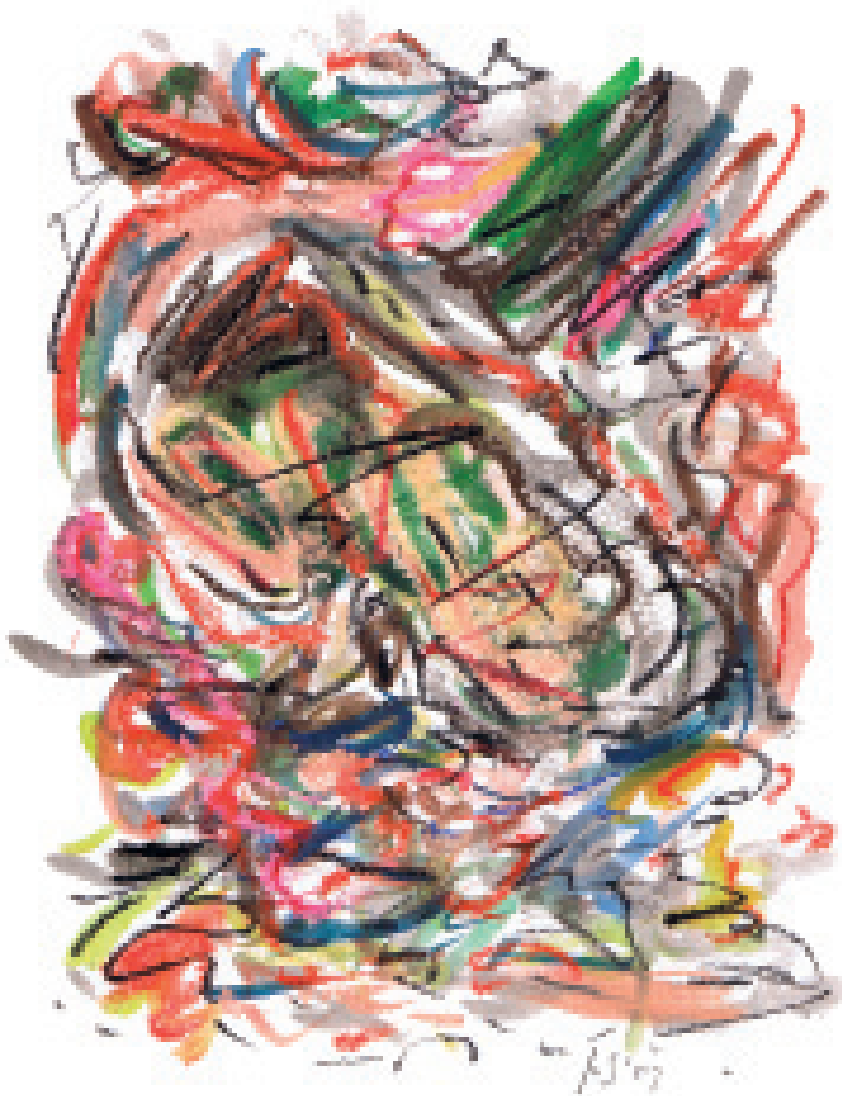
Complex II, 2005. Olieverf op doek, 40 x 50 cm. Part. coll.

Complex I, 2005. Olieverf op doek, 50 x 40 cm. Part. coll.

Huid I, 2007. Gemengde techniek op papier, 31 x 23 cm. Part. coll. Riga, Letland.

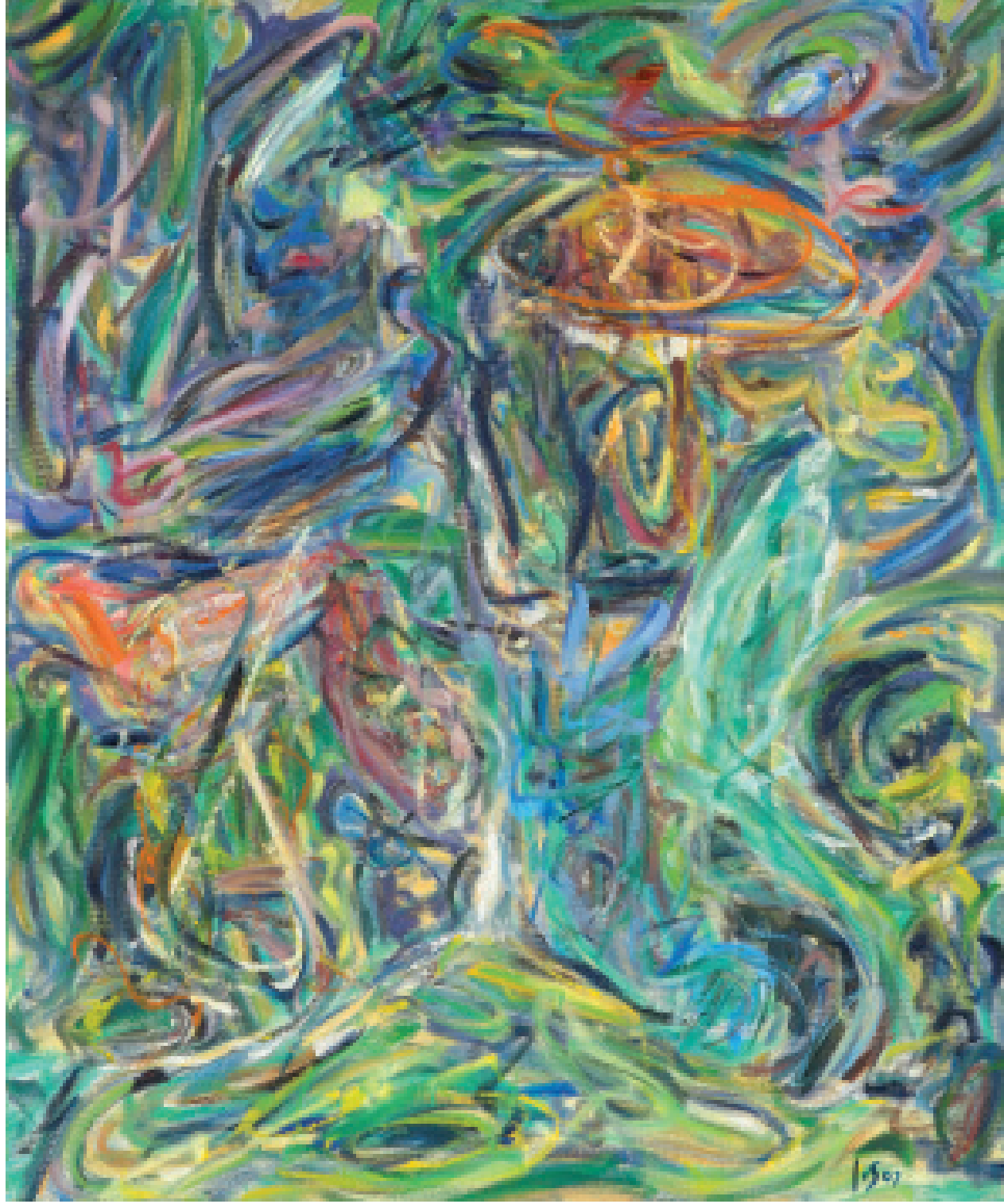

Huid II, 2007. Gemengde techniek op papier, 31 x 23 cm.

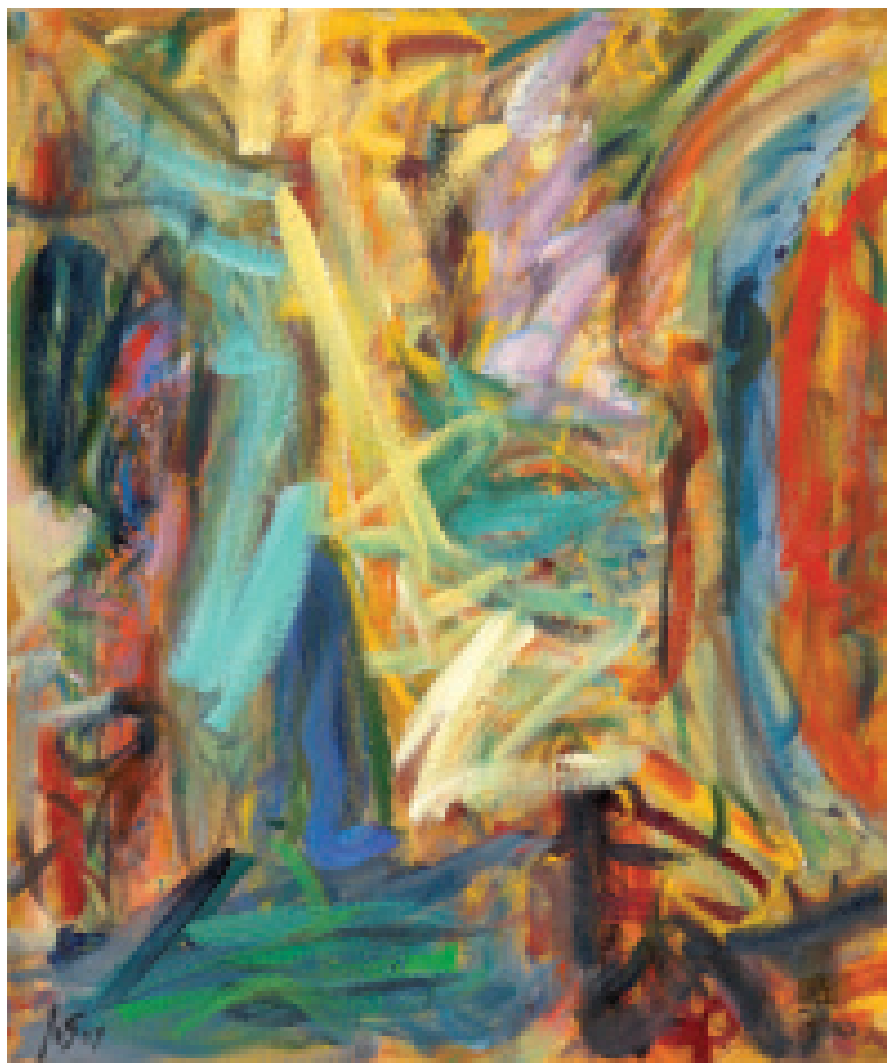
Alma, 2007. Olieverf op doek, 120 x 100 cm.

Dyade, 2007. Olieverf op doek, 120 x 100 cm.

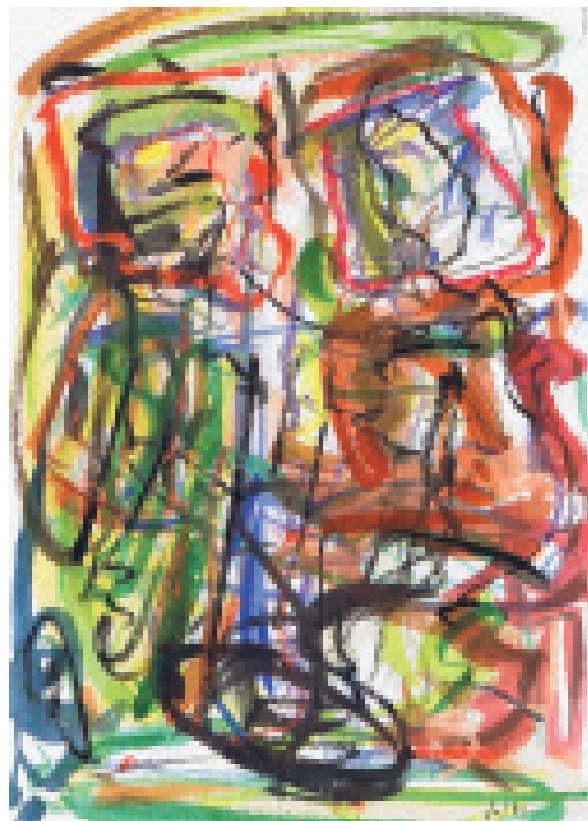

Observatie I, 2007. Olieverf op doek, 60 x 50 cm.

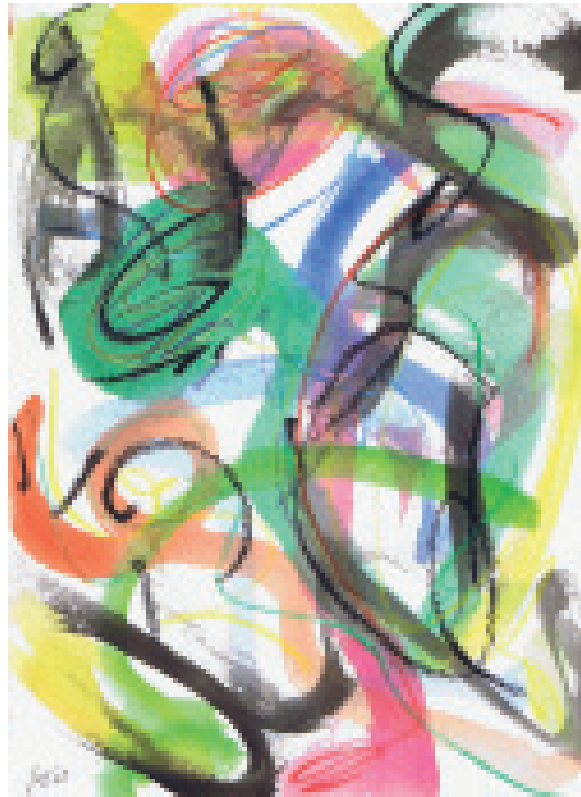
Observatie II, 2007. Olieverf op doek, 60 x 50 cm.

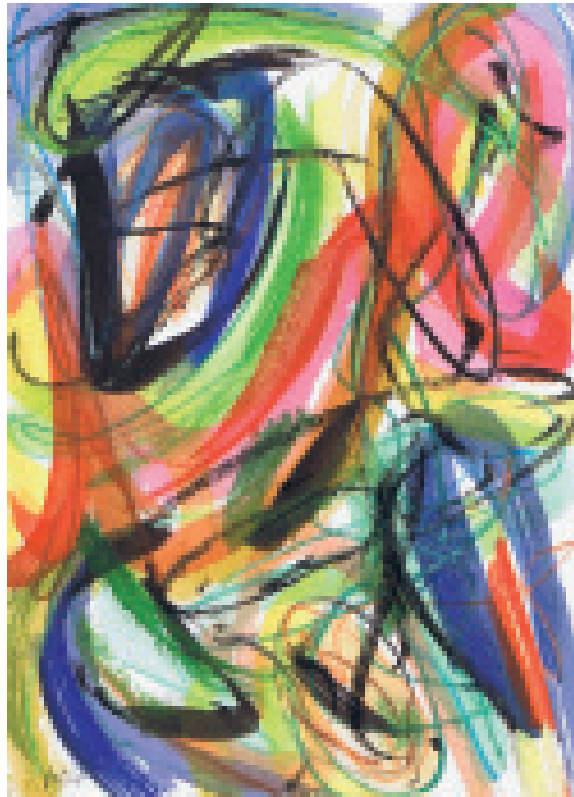
Tormenta III, 2007. Gemengde techniek op papier, 18 x 13 cm.

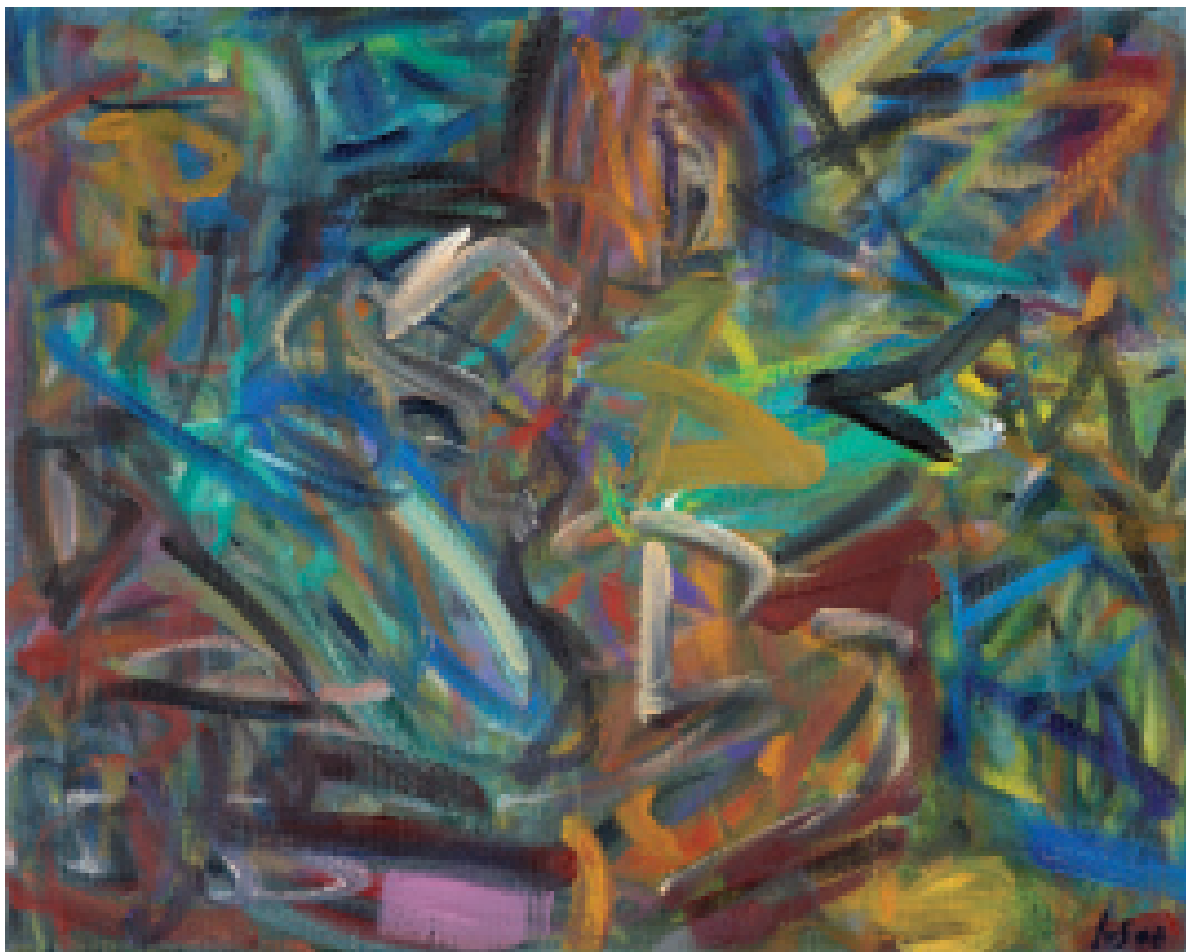
Zonder titel I, 2007. Zwarte waterverf op papier, 18 x 13 cm.

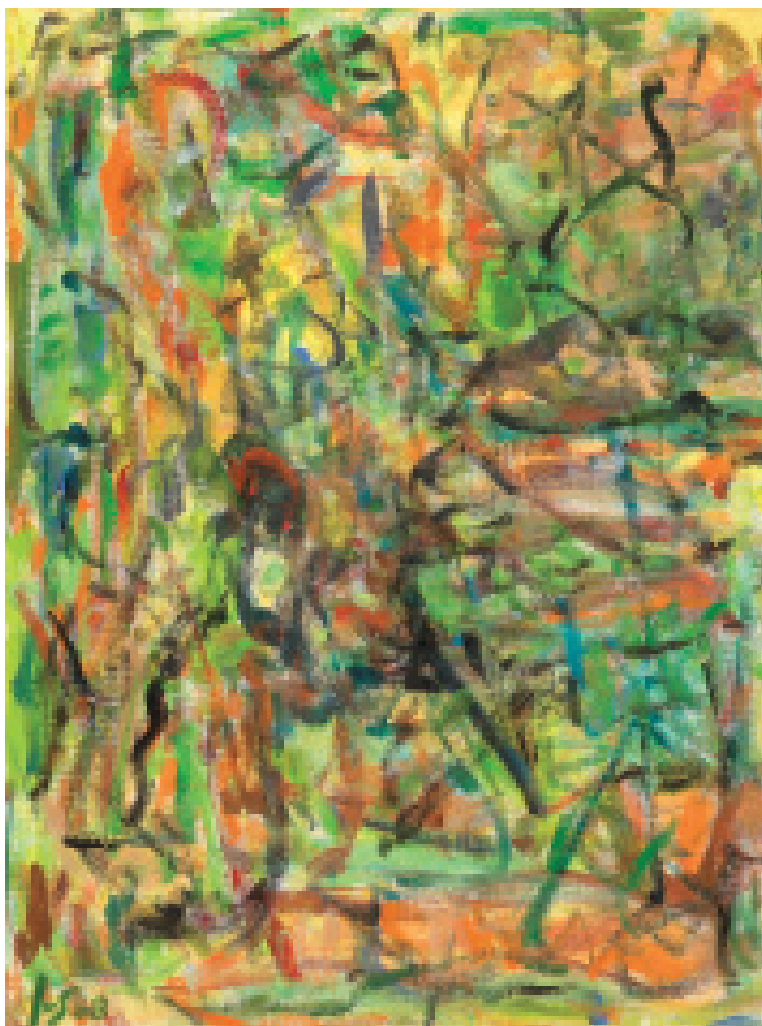
Karakter I, 2008. Gemengde techniek op papier, 18 x 13 cm.

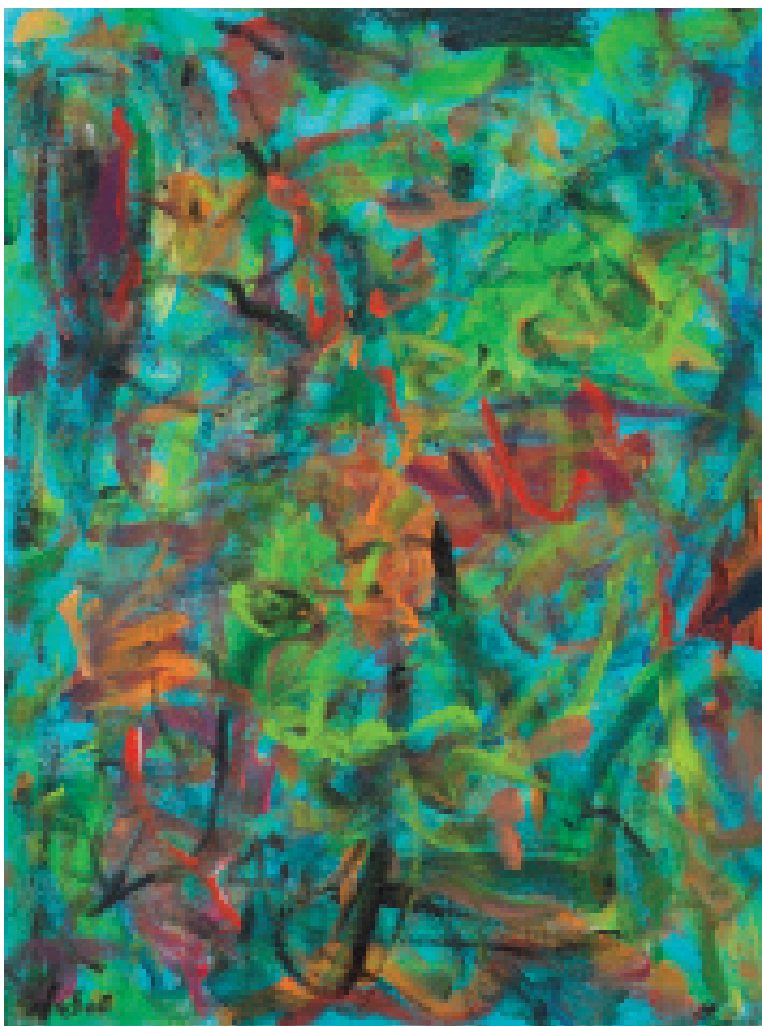
Karakter II, 2008. Gemengde techniek op papier, 18 x 13 cm.
Part. coll.

Fase I, 2008. Olieverf op doek, 40 x 50 cm.

Twee hoofden I, 2008. Acryl op doek, 40 x 30 cm.

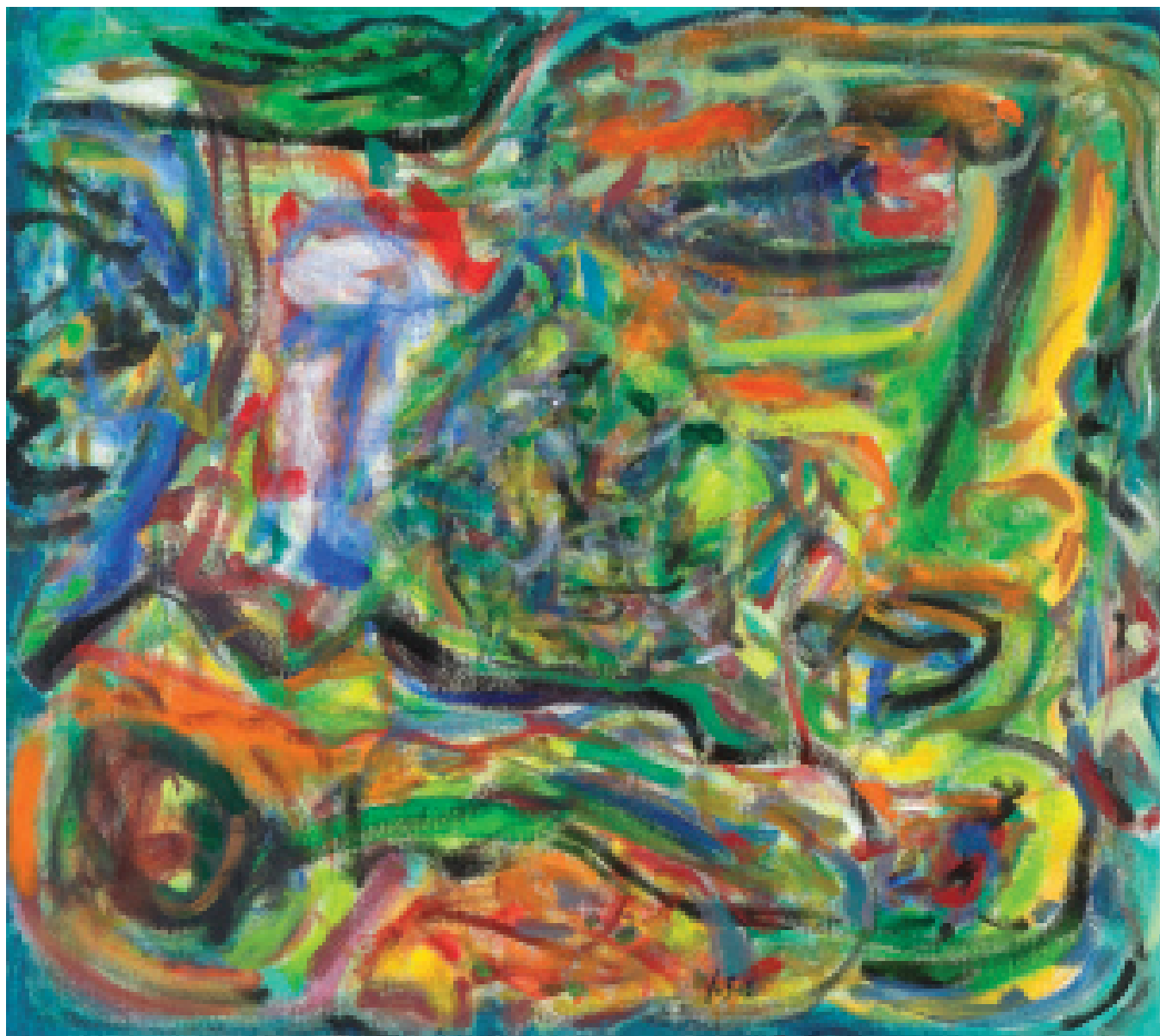
Twee hoofden II, 2008. Acryl op doek, 40 x 30 cm.

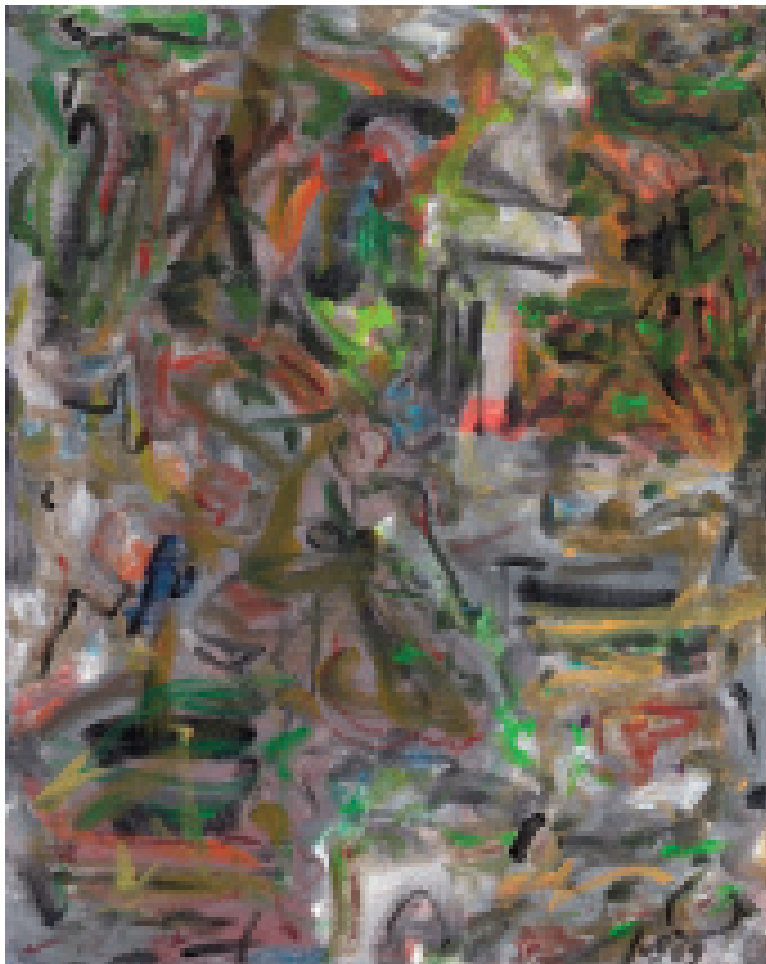
Codex, 2008. Olieverf op doek, 70 x 80 cm.

Ravage, 2008. Acryl op doek, 70 x 80 cm.

Karakter, 2008. Acryl op doek, 70 x 80 cm.

Drift, 2009. Acryl op doek, 50 x 40 cm.

Wending, 2009. Acryl op doek, 40 x 50 cm.

HERMAN VAN STAALDUINEN (Eindhoven 1949)

OPLEIDING

1979-1984, Gerrit Rietveld academie, schilderen & vrije grafiek

GESELECTEERDE SOLO-EXPOSITIES

- 1984 Start 84, Apeldoorn
- 1985 Gooijer Gallery, Amsterdam
- 1986 Galerie Schoots, Eindhoven
Gooijer Gallery, Amsterdam
Galerie 86, New Dutch Art Fair
Gooijer Gallery, Amsterdam
- 1987 Gooijer Gallery, Amsterdam
- 1989 Gooijer Gallery, Amsterdam
Galerie De Genestet, Bloemendaal
- 1990 Galerie Vlasblom, Arnhem
- 1991 Galerie Vlasblom, Arnhem
- 1993 Galerie Vlasblom, Arnhem
Galerie Vlasblom, Arnhem
Amicale exhibitions, European Patent Office, Rijswijk
- 1995 Jos Art Galerie, Amsterdam
Galerie Kadijkveste, Amsterdam
- 1998 Art Circle, Kunsthandel Frans Jacobs, Amsterdam
Centre Auclair, Cruas, Ardèche, Frankrijk
- 1999 Galerie Nieuw Schoten, art consultancy, Haarlem
- 2002 Galerie Nieuw Schoten, art consultancy, Haarlem
- 2006 Galerie Nieuw Schoten, art consultancy, Haarlem
- 2007 Galerie Carousell, Riga, Letland
- 2007 Galerie Nieuw Schoten, art consultancy, Haarlem
- 2008 Galerie Nieuw Schoten, art consultancy, Amsterdam
Me art gallery, Washington D.C., U.S.A.
Gallery 128, New York, U.S.A. (groepsexpositie)
- 2009 Museu Histórico e Artístico do Maranhão, São Luis, Brazilië
Galerie Nieuw Schoten, art consultancy, Haarlem

PUBLICATIES

- 1986 Galerie Schoots, tekst van Marjolein Schaap
- 1987 Gooijer Gallery, tekst van Petra Veeger
- 1989 Tableau, tekst van Chris Reineveld
Avant Garde, tekst van Carla Scheffer
- 1990 Kunstbeeld, tekst van Raymond Baan
- 1995 Kunstbeeld, tekst van Raymond Baan
- 1999 Kunstbeeld, tekst van Thea Figee
- 2009 Monografie *Herman van Staalduinen - 25 jaar schilderen en tekeningen*

COLOFON

PUBLISHER: Galerie Nieuw Schoten, art consultancy

Frans Halsstraat 17, 2021 EG Haarlem, NL

Tel. +31(0)235264822 **www.galerienieuwschoten.com**

TRANSLATIONS: Christine Davies (English) & Anita van Zeben / Wildeson Martins (Portugese)

PHOTOGRAPHY & COLOR CORRECTIONS: Kees Kuil Art & Design & Photo, Amsterdam, NL

CONCEPT & DESIGN: Kees Kuil, Amsterdam, NL

PRINTING: Thieme Amsterdam, NL

© 2009

Herman van Staalduinen (images)

www.hermanvanstaalduinen.com

Raymond Baan (text)

All rights reserved